

GETEROHALQALI BIRIKMALAR ASOSIDA ISHLAB CHIQRILADIGAN ZAMONAVIY DORI VOSITALARI

Buxoro davlat tibbiyot instituti Tibbiy kimyo kafedrası PhD

Raxmatov Shokirjon Botirovich

Buxoro davlat tibbiyot instituti 151-guruh talabasi

Najmiddinova Marjona

Annotatsiya. Geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqariladigan dori vositalari, dorivor preparatlar tarkibidagi yetti a'zoli birikmalar, geterohalqali birikmalarning sinflari.

Kalit so'zlar: dori vositalari, pirrol, nikotin, kofein

Kirish

Geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqariladigan zamonaviy dori vositalari — bu kimyoviy tarkibi murakkab bo'lgan va ko'pincha bir nechta faol guruhlarni o'z ichiga olgan dori moddalaridir. Ular ko'pincha yangi farmatsevtikalar, alohida terapevtik xususiyatlar va yanada samarali davolashni ta'minlash uchun ishlab chiqilgan. Ushbu dori vositalari, asosan, quyidagi sohalarda qo'llaniladi:

1. Antibiotiklar: Geterohalqali birikmalar bakteriyalarga qarshi kurashish uchun ishlab chiqilgan ko'plab zamonaviy antibiotiklar, masalan, karbapenemlar, cephalosporinlar va kinolonlar, o'z tarkibida bir nechta turli funksional guruhlarni o'z ichiga oladi. Ular bakteriyalarni o'ldirish yoki ularning ko'payishini to'xtatish uchun samarali ishlaydi.

2. Neyroaktiv moddalar: Geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqilgan dori vositalari nevrologik kasalliklarni davolashda ham qo'llaniladi. Masalan, antidepressantlar, antipsixotiklar, va anxiolitiklar ko'plab turli xil molekulalar va faol guruhlarni birlashtirgan dori moddalarini o'z ichiga oladi.

3. Antiviral dori vositalari: Ba'zi antiviral preparatlar geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqilgan. Masalan, HIV va gepatit kabi virusli kasalliklarni davolash uchun dori vositalari bir nechta faol guruhlarni birlashtirib, viruslarning ko'payishini to'xtatishga yordam beradi.

4. Onkologik dorilar: Raqobatbardosh kimyoviy tuzilmalar va geterohalqali birikmalar asosidagi dori vositalari kanserni davolashda qo'llaniladi. Ular saraton hujayralarini o'ldirish yoki ularning o'sishini to'xtatish uchun turli mexanizmlar orqali ishlaydi.

5. Anti-inflammator dori vositalari: Geterohalqali birikmalarni o'z ichiga olgan dorilar, masalan, nesteroid yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAIDs), yallig'lanishni kamaytirish uchun samarali vositalar sifatida ishlatiladi.

Geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqariladigan zamonaviy dori vositalari haqida yana quyidagi misollarni keltirish mumkin:

1. Antidiabetik dori vositalari

Geterohalqali birikmalar insulin rezistensiyasini pasaytirish yoki insulin ishlab chiqarishni rag'batlantirish uchun ishlatiladi. Masalan, metformin va glibenklamid kabi dori vositalari, o'zlarida bir nechta kimyoviy guruhlarni birlashtirgan va diabetni boshqarish uchun samarali ishlaydigan birikmalardir.

2. Gormonal terapiya

Gormonal dori vositalari geterohalqali birikmalarga asoslangan. Masalan, sintetik estrogen yoki progesteron o'z tarkibida turli faol guruhlarni birlashtirib, organizmda kerakli gormonal o'zgarishlarni yaratadi. Bu turdagi dorilar, asosan, menopauza, endometrioz, yoki bepushtlik kabi holatlarda qo'llaniladi.

3. Immunosupressiv vositalar

Ciklosporin va takrolimus kabi geterohalqali birikmalarga asoslangan dorilar transplantatsiya qilinadigan organlarni qabul qilishda, immun tizimining nojo'ya reaksiyalarini oldini olish uchun qo'llaniladi. Bu dori vositalari immun tizimining faoliyatini pasaytiradi va transplantsiya jarayonida tana organi rad etishiga yo'l qo'ymaydi.

4. Antikoagulyantlar

Apiksaban, rivaroksaban kabi geterohalqali birikmalar asosidagi dorilar qon ivishining oldini olishda ishlatiladi. Bu dorilar, tromboz va boshqa qon tomir kasalliklarini davolashda samarali bo'lib, ular qon ivishining tartibga solinishini ta'minlaydi.

5. Psixotropik dorilar

Geterohalqali birikmalar psixiatrik kasalliklarni davolashda muhim rol o'ynaydi. Masalan, lithium, olanzapin, aripiprazol kabi preparatlar, geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqarilgan bo'lib, ular kayfiyatni boshqarish, shizofreniya va bipolyar buzilishlarni davolashda qo'llaniladi.

6. Anthelmintik dorilar

Geterohalqali birikmalar asosan parazitlarni yo'q qilishda ham samarali. Misol uchun, albendazol yoki mebendazol kabi dori vositalari turli xil parazitlar va helmint infeksiyalarini davolashda ishlatiladi.

7. Biyologik preparatlar Biyologik dorilar, masalan, monoklonal antikorlar (rituximab, trastuzumab), geterohalqali birikmalarni o'z ichiga oladi va ular saraton, autoimmun kasalliklar va infeksiyalarni davolashda ishlatiladi. Ushbu preparatlar

immun tizimining maxsus qismlarini maqsad qilingan tarzda faollashtirish yoki inhibe qilish orqali ishlaydi.

8. Analgetiklar

Geterohalqali birikmalarni o'z ichiga olgan ba'zi analgetiklar, masalan, tramadol yoki tapentadol, og'riqni kamaytirish uchun ishlatiladi. Ular o'zlarining kompleks strukturalari yordamida markaziy nerv tizimiga ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa: Geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqariladigan dori vositalari har xil kasalliklarni davolashda, shu jumladan, infeksiyalar, yallig'lanish, saraton, nevrologik kasalliklar va boshqa turli terapevtik sohalarida muhim o'rin tutadi. Ularning samaradorligi bir nechta faol guruhlarining sinergetik ta'siriga bog'liq bo'lib, bu esa yangi va samarali davolash usullarini yaratishga imkon beradi. Geterohalqali birikmalar asosida ishlab chiqarilgan zamonaviy dori vositalari kimyoviy sintez va farmakologiyaning ilg'or yutuqlarini aks ettiradi, va ularning samaradorligi ko'pincha ularning strukturasidagi turli guruhlarining o'zaro ta'siridan kelib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Gracheva I.N. Texnologiya fermentnix preparatov. M: VO «Agropromizdat»
2. Kalunyans K.A., Golger L.I. Mikrob ferment preparati. - M.: Pishhevaya promishlennost.
3. Собирова М., Муродова С. Технология получения элиситора, эффективно влияющего на биологические свойства Сунара Scolymus L-M.: Научное обозрение. биологические науки.
4. <https://byjus.com/biology/enzymes/>